

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félre 6 frt., negyedévre 3 frt.
Előfizetések és hirdetési díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.
Helyben előfizethetni: a szerkesztőségnek, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben
 Egyes szám ára 5 kr. o. é.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: helyő-törvényszék szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, 1-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőségnek, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasenstein és Voglner (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.
 Nyilttér sora 20 kr.

Az új pénzügyi és közgazdászati program.

(Ss.) Mindkét parlamentarista párt közöb-jának, sürgetésének, de főleg az ország köz-szükségérzetének tett eleget a pénzügyér, mid-őn a képviselőház január 27-ki ülésében rész-letes programot mondott hazánk pénzügyi s ezzel kapcsolatos közgazdászati elődázhatlan reformjainkról, reflectálva arra, hogyan lehetne a rendes és rendkívüli deficitet fedezni, a ki-adásokat szállítani, a jövedelmi forrásokat szá-porítani s így államháztartásunkban az egyen-sulyt helyreállítani, az ország vagyonosodásá-nak útjait jövőre egyengetni, könnyebbé tevé-n a közterhek viselését, de a beruházások rend-szeres tovább folytatása után biztosítani egy-szerszind földmívelésünk, iparunk, kereske-delmünk jövő felvirágzását.

Kerka-poly mindenekelőtt a deficitnek nézett szemé közé, nem azért, hogy megriasz-son, vagy maga is vissza hőkkenjen, hanem hogy kimutassa, mily módon fedezhetjük a rendeseket, mily uton viselhetjük el és törleszt-hetjük majd idő folytán a rendkívülieket.

A pénzügyi bizottság a 67 millió deficit-ből 45 milliót kölcsön által vél fedezendőnek, fenmaradna tehát még 22 millió, miből a ren-des kezelést $8\frac{3}{10}$ millió terhelné. Elismeri a pénzügyér, hogy ez utóbbi hiányt ugyan adós-ságból fedezni lehet, de nem szabad; de arra figyelmeztet, hogy ez összeget most még sem fedezhetjük másként, mintha ez átmeneti év-ben a szükséges összegeket a rendkívüli be-vételekből is pótoljuk.

A bevételek fokozására a napokban négy tjavaslatot ígér a ház asztalára letenni, melyek ha a házadó, kereseti, a jövedelmi adó, ugy a bélyeg és illetékekre vonatkozólag elfogadtat-nák, ebből $4\frac{8}{10}$ millió jövedelemszaporodást remél; a hátralevő $3\frac{5}{10}$ milliót újabb adófor-rások nyitásával véli fedezhetni. Nehány száz-ezret számít a löfegyvertartási engedélyből; körülbelül 1 milliót remél azon földek mag-a-sabb megadóztatásából, melyek irtványokból ma, már repeze és buzatermő földekké változ-tak. Az állam fekvősegeit nem akarja egyszerre és együttesen haszonbérbe adni, hanem e ter-vet különösen az erdélyi vas és széntermelésre kívánja alkalmaztatni oly módozattal, hogy ez uton az államberuházások megfordítása czi-mén $1\frac{5}{10}$ milliót lehessen bevenni; így azután a rendes szükséglet hiánya pótolva lenne ez év-ben egészen.

A rendkívüli szükségletek fedezésére ő sem lát más módot, mint a kölcsönvételt, de arra utal, hogy az ingó államvagyon ma 12 millió értéket képvisel, s ezen kívül is vannak még más forrásaink.

Kerka-poly financiaiális állapotunk állandó javításánál a jövedőt veszi szemügyre. Azt ugy véli elérni ha a pénzügyi állapotokat nemcsak ügyesen kötött kölcsönszerződéssel orvosoljuk, hanem e célra a kormány összes politikájára, az állam minden institutiójára kihatólag készítjük meg a tervet.

Hiba volna — ugymond — csak pénz-ügyi reformot követelni, mert hát a pénzügyi tudomány csak arra van hivatva, hogy „az ál-lam szükségletét lehetőleg arányban tartsa az állam vagyoni erejével“ oly módon, hogy a terheket lehető igazságosan ossza meg s a for-rásokat gazdagabbá tegye és ne apaszsa; ha tehát ily rendes pénzügyi állapotokat akarunk teremteni, a pénzügyi reformmal párhuzamosan kell előhaladni a közgazdászati reformnak is, ide számítván államintézményeink korszerű

szabályozását is, különben csak ephemer se-gély lenne az egész, minek már 3—4 év mul-va megadnók az árát.

Szükségesnek tartja szemle alá venni azt, mi történt maig közgazdászunk mezején e tekin-tetben Magyarország földmívelő ország ez ta-gadhatlan. ezért tiszta bevételének $\frac{1}{4}$ -de a föld-adóból foly be. A közbelső vámsorompó ledön-tése használté részben de sokkal többet a közle-kezési eszközök tömördek szaporítása: ez emel-te oly nagyban földmívelésünket. Haladást jelez e téren mindaz, mi 7 gazdaságitanintézetünk felállítása. a méntelep ek szaporítása érdeké-ben történt, ugy az is, mi törvényhozás útján a vizszabályozások ügyében eszközöltetett s a társulati mozgalmakat elősegítő az ármen-tesítés dolgában.

Igaza van a miniszternek, hogy itt e té-ren még szerfelett sok a teendő, miután vas-uthálózatunk nincs egy általános tervezet sze-rint kiépítve s a kőutak is ezen hiányban szen-vednek, nemcsak, de sok helyen elhanyagol-vák, a vasutak megközelítését lehetlenné te-vők; ha vasutat sokat is építünk, de sok fon-tos vonal még zsákutczába vezet, mint például az erdélyiek, a vizek szabályozására pedig, ki-vált itt nálunk magyarán szólva semmi sem történt.

A vízi utak megnyitja tudjuk, hogy nagy-ban elősegítené az Alföld kőutjainak kiépíté-sét s az állam milliókat gazdálkodna meg rajta; hanem nálunk Erdélyben még csak pium de-siderium az ármentesítés, s ha Marosunk és K.-Küküllőnk nem is garázdálkodik oly módon, mint amott a Tisza teszi, de oly roppant káro-kat okoz, hogy méltán elvárhatjuk, miszerint a vizszabályozások rendjében épen az erdélyi folyókat is. az Oltat sem feledve ki, első sor-ban látandjuk felvéve, kitűzve. Kőutainknál már a Mezőség képezne a kiváló figyelem tár-gyát, miután kiválóan ez azon terület az erdélyi részekben, hol az esős időszakokban gon-dot ad — ha nem válik lehetlenné — az átha-tolás, bár több vidék közlekedési vonala ép e mezőségi területen vezet keresztül egyenes irányban. Elismerjük, hogy mindez nagy és gondos tanulmányozást igényel a mint ezt a királyhágonntuli részeket illetőleg a pénzügyér is mondá; csak hogy e tanulmányokat nem-csak meg kellene már kezdeni, hanem a gya-korlatban is hozzá látni a részleges de rendsze-res kivitelhez.

Kerka-poly beszédéből kitűnik, hogy jö-vőre még 66 mértföld vasutat állami költség-gen 45 millióval és 532 mfdet engedélyezés útján kell kiépíteni; hogy a vízi munkálatok $25\frac{5}{10}$ millió állami és 30 millió társulati uton fedezendő kiadást szükségelnek; hogy az ál-lami kőutakra kell még mintegy 24 millió mert 200 mfdet kell még kiépíteni s így közleke-dési hálózatunk kiépítésére még 463 millió forint-ra leendő szükség, de nem pár év alatt, hanem combinative az idők hosszú so-rán át.

Igazat kell adnunk a miniszternek abban is, hogy különösen Erdélyben szükség van jó erdőtörvényre, mert itt akárhány birtokos csak cziherit nevel, s mihelyt van karó és vesz-sző, eladja potom áron; még az jó gazda, ki azt így is gondoztatja, más kecske-legelővé engedi azután válni az egész területet s így az sem erdő, sem szántó, hanem nyulrejtő cserjés minden haszonhajítás nélkül; az ily erdőgaz-dálkodásnak köszönhetjük például azt, hogy a fa nálunk Erdélyben maholnap drágább lesz, mint a fátalan vidékeken, a minthogy volt eset reá, hogy a tűzifa ölet 24—30 fttal o. é.

fizettük itt a havasok közt, az erdőterületek kellő közepében.

Az erdőtörvény tehát sokat segítene ba-jainkon, de még többet uthálózatunk rendsze-res kiegészítése, minek hiányát amott Király-hágón-tul is annyira érezik; ez emelhetné föld-mívelésünket, iparunkat és kereskedelmünket. A földmívelés dolgában apró minta gazdasá-gokat lehetne állítani apróbb kincstári birto-kainkra alsóbb rendű gazdaképezdéssel; a kéziparnak nagy lendületet adnak reáliskoláink, ezeket kellene tehát szaporítani, mert itt a gyáripár még csak a kezdet kezdetén áll; ki-véve a szeszgyártást, iparunk jobbára kézipár, melynek még inkább van szüksége a jól ki-gondolt és kivitt közlekedési hálózatra, ez iparágak életerére. Nálunk a répatermelés gazdasági szempontból üzetik, a czukorgyárak nem igen áhitoznak utána, mert nem léteznek; ha gyenge a gabonatermés, kivált a törökbuza-szedés rozsul tt ki, akkor csak ugy özönlik a sok tengeri be Moldvából, Oláhországból s kifoly érte az a kevés pénz is, melyről gazdáink rendelkezhetnek; a kézipár termékei pedig a szállítási nehézségei miatt nem igen pótolják busásan az előállításra fordított fáradságot, költséget. Ezért hálával tartozunk a kormány-nak, ha közgazdászati reformtervében sem tenné az erdélyi részeket a legutolsó sorba; itt az ipar- és kereskedelem sokkal alantibb fokon teng, mint a haza nagyobb részében, tehát több gondosságot is igényel emelése s a társulati szellem élesztése, alkalmazása.

Kereskedelmi tekintetben is a belforgalom aránya itt még kevésbé örvendetes mint amott, sőt az átmeneti kereskedés hasznait sem éreztük még, vasutvonalaink maig szintugy a levegő-ben lebegvén; ezért nem tudjuk eléggé mélt-ányolni Kerka-poly azon ujjmutatását, hogy bármily „nagyok is legyenek az akadályok“ a Kárpát-lánczolat áttörésében, áthidalásában, mindenáron arra kell törekednünk, hogy mi-hamarabb vasuti hálózatunk kapcsoljon össze a Dunafejedelemsegekkel, mert ha igaz, az, hogy Magyarhon hegyentuli területében csak ugy virágozhatik a kereskedelem, ha a magyar vasutak Szerbiával, Boszniával s közvetve Konstantinápolylyal és Salonikkal jönnek ösz-szeköttetésbe: ép ugy okvetlen szükség a du-nai fejedelemségekbe ereszkedése az erdélyi vasutvonaloknak; ez uton vethetjük kézi gyárt-mányainkat azon piacokra, hol azok nagy kereslet tárgyai, s jól megfizettetnek, kivált ha olcsóbbá válik az oda elszállítás; ez által jöhet, fordulhat vissza legalább egy része azon szerzemény tőkének, a melyet finomabb áru-czikkekért, gyarmati árukért nyugotra kül-dünk, fizetünk.

Örvendetes adatokul tűnnek fel a pénz-ügyi miniszter beszédében, hogy a vasutak men-tén a hazai földbirtok értéke félmilliárdal emelkedett, s hogy a kiadások mellett az or-szág bevételei is 30 %-kkal emelkedtek az új alkotmányos aera inaugurálása óta; s hogy több mostoha időből származott adósság törlesz-tetett.

A magyar kormány pénzügyi és közgaz-dászati programjának másik jelentékeny ré-sze az adóreformokra vonatkozó, mely gyöke-res átalakítást helyez kilátásba s azon elvből indul ki, hogy, az adó cataster revisiója mel-lett, a személyes kereseti és jövedelmi adóra oly irányban állíttassék fel igazságosabb kules miszerint ne csak az egyén szellemi és testi munkája, hanem a tőkenyeremény és vállal-kozási díj is illően részesüljön az államter-hekből.

Hogy a fogyasztási adókat, a bélyeg és illetékeket az állam nem nélkülözheti, elég han-gosan hirdeti ezt a deficit.

Végül azt ígéri a miniszter, hogy a jövő évi rendes költségék előirányzata nem fog fo-kozott kiadásokat feltüntetni, tehát a netto szükséglet nem emelkedik csak egy némely üzemműtségek fognak szaporodni. Továbbá, hogy a földtehermentesítési kiutalások 1873 nagyban befejeztetvén, a 20 milliót tevő előleg és kamattőkjének megtérítése nagyobb összegeket hozand be; a tőke törlesztése is nagyobb lesz 1874-ben s így a kamatterhek kevesbedik, te-hát ezekben állandó jövedelem nyílik az ál-lamnak, s a szőlődezmaváltsági alapon is 1 millió előlege van az államnak visszavá-randó.

Részletesen szólott még Kerka-poly a vas-uti építkezésekre tett befektetésekről, az ezekre felvett kölcsönök összegéről, prioritások kibo-esátásáról s arról, hogy a 12 milliót tevő vas-uti garancia idővel apadni fog, legvégül ter-vet jelez egy törlesztési alap megvetéséről.

Igérte, hogy a kormány mindezekről leg-közelebb teend előterjesztéseket, s hogy nem-csak pénzügyi rendszabályokat, de közgazdá-szatunk emelését is célba vette a kormány. Az ellenzékkel szemben utalt arra, hogy a kor-mány csak kezdeményez, az ellenzéké az elő-mozdítás szerepében való részvétel s a nemzet nevében kérte fel az öszhangzó törekvése.

Meg van adva tehát a sokáig várt, sokat sürgetett program, most már a részletes va-lósítás, az idők sorára kiszabás munkája lesz hátra, a melyben mindkét párt vállvetve kell hogy haladjon, ha az ország érdekét tartják szemelőtt.

Legújabb táviratok.

Zágráb, január 28. Molinár ma megérke-zett. — Az „Obzor“ bőven szól a röpirat kelet-kezéséről és így bő anyagot szolgáltat a törvényes vizsgálataknak,

Cettinje, január 28. Az orosz császár Bo-gisics tanárt küldi ide, hogy a fejedelem kívána-tára törvénykönyvet készítsen. Eddig törvények nélkül járta az uralkodás. Nikola májusban Bécs-be megy.

Bécs, jan. 28. A „Franz. Generalcorr.“ tel-jesen megbízható forrásból tudni hiszi, hogy Vil-mos császár látogatása a bécsi világiállásra juni-us havára van bejelentve; azonban Vilmos csá-szár május vége felé Szent-Pétervárra fog utazni és onnan egyenesen Bécsbe menne, a hová az orosz császárral egyidejűleg, talán annak társasá-gában fog megérkezni. Wales herceg mint az an-gol kiállítási bizottság elnöke, már a megnyitásnál jelen leendő. A persa sah is májusban bizonyára el-indul európai útjára

London, jan. 28. Thiers ma írja alá az an-gol-francia kereskedelmi szerződést. — Minthogy Napoleon herceg és Eugenia császárné politikai barátai közt nem jött létre egyetértés, feszültség állt be köztük.

Versailles, jan. 27. A 30-as bizottmány az elnöknek a nemzetgyűlésben megjelenésére vo-natkozólag több módozítványt fogadott el; továb-bá elfogadá azon czikkel, mely szerint a jelenlegi kamara feloszlása után egy 2-ik kamara lesz ala-kitandó.

Országgyűlés.

A képviselőház jan. 28-iki ülése.

Oláh Gyula a Horvát-Szolnok-Jászborényi vasut ügyében interpellálja a közlekedési minis-tert. Mát két határidő tűzetett ki e vonal megnyitá-sára nézve, s egyik izben sem történt meg; már pedig ez időben volna legszükségesebb. Kérdi te-

hát a miniszteri, szándékozik-e mihamarabb intézkedést tenni?

Közlötni fog az illető miniszterrel.

Napirend: a költségvetés tárgyalása.

Borlea nem tekintheti a kormányt „új“-nak, mert a régi rendszer még mindig megmaradt. Elismeri, hogy az abszolút kormány alatt nem volt az országnak nagy hitele, de ma sincs. Az ország nem gazdagodott, sőt szegényedett, mert a legszebb birtokok idegen kézbe jutottak. Az adó felemelése nagyon könnyű dolog, de behajtása már sokkal nehezebb. Elősorolja a közigazgatás helytelen szervezését, mely egyik oka pénzügyi állapotunk szomorú voltának, miután a bírák igen sok pénzbe kerülnek, — s hiába szaporítják ezek számát mindaddig, míg szakemberek helyett pártembereket keresnek, minek bizonyossága az, hogy oly egyéneket neveztek ki, akik nem tartóztak ugyanezen megébe. A miniszteri irodákból ellenkező rendeletek szoktak kibocsáttatni. — Felhívja a néphez, hogy a mostani politikai irány folytatása mellett Magyarország csak az isteni gondviselés mentheti meg a végelpusztulástól. Nem fogadja el a pénz. b. javaslatát részletes tárgyalás alapjául.

Gr. Csáky Gyula azt szándékozik megfajteni hogyan lehetne a deficitet megszüntetni, és melyet csak is nekány év múlva lehetne költségvetésünk-ből kiküszöbölni. Előlegesen is tehát fedezésről kell gondoskodni, mire nézve a megtakarítás is sokat lendít, de nem annyit, hogy még másra is ne volna szükség. Ilyen az adóemelés. De ő ebbe soha nem fog beleegyezni, miután a nép hat év alatt többet várt, nem hogy még súlyosabb teher rakassék vállára. A provisorium alkotását a földadóra nézve veszedelmesnek tartja. Ha a földadó igazságosan, arányosan lesz felosztva, s ha helyesebb adórendszer lép életbe: csak akkor vár sikert. — Nagy akadályt képez azon tény hogy a költségvetés későn terjesztetik elő, s azért kéri a kormányt, hogy az 1874-diki költségvetést még az idén terjeszse elő, tavaszkor. — Kéri másodszor a kormányt, hogy lépjen a szabad, szociális reformok terére, — mert vannak kérdések, melyek a modern állam mulasztatlan követelményeit képezik. — Arra nem kell várni, hogy a nép nyilatkozzék valamely reformeszmé mellett. — Elfogadja a költségvetést.

Ezután Beöthy Lajos szólott.

Kolozsvár képviselői közgyűlését tegnap d. u. 4 órákor mintegy 30 tag jelenlétében mlts. Filep Samuel főispán ur nyitotta meg. Jegyzőkönyv olvasása és hitelesítése után gróf Zichy kereskedelmi miniszter ő. nmlga. leírata olvastatik, melyben történt kinevezetéséről a képviselőt értesíti. Ezután több miniszteri rendelet terjesztett elő, de azok felolvasása elmaradt, mint hogy már a lapokban közre adtak.

A 40-es bizottságnak a szervezési munkálataiban újabb telt módosításairól referált a jegyző. Továbbá az igazságügyminiszterhez intézendő s ugyancsak a bizottság által készített felirat terjesztett elő; a képviselő elfogadja a végzavaknak némi módosításával. A választók névjegyzékének átvizsgálása is megtörtént, e szerint a választók összes száma Kolozsvárt, 2256. — Főispán ur erre tárgysorozatba nem vett, de sürgős kérdés eldöntendő vagyis a város téglavetésére hívja fel a képviselőt figyelmét.

Magyar Mihály tanácsos felolvassa az Antal Mihály, mint e végre kiküldött által benyújtott költségvetést, melyből a képviselő örömmel értesül, hogy a téglavetés a polgárságra hasznos és jutányosabb leendő; most a vállalkozók 1000 darabért 25—30 forint vesznek, holott a város — mint a költségvetésből kitűnt — 16 forint adhatja, mert neki 1000 db. csak 11 forint és 50 krba kerül, e szerint nyereség 4 forint és 50 kr. — A képviselői gyűlés ez adat nyomán végre beleegyezett a téglavetés megkezdésébe s Antal Mihálynak egész készséggel szavazta meg az általa kért, a munkálat megindítására szükséges 1500 forint, mire Antal Mihály is az eshetőségeket számba véve, a város költségeinek arányához mért biztosíték letételét ígérte.

Több apró ügyek elintézése után a kolozs-dobokai tanító egyetel kérése terjesztetik elő, melyben a képviselőtől a felnőttek részére az iskolákba három helyre tűzfűt, lámpát és petroleumot kór; a tanács megbízott a körös teljesítésével. A nagyutazásban folytatandó építkezéseket illetően egy építési szándékozó polgár folyamodása által indítva, a képviselő határozatilag kimondotta „most már másodszor“ hogy mérnök jövő ülésség az építési vonalak megállapítását okvetetlen elvégezte.

A közgyűlés 6 óra után oszlott szét.

Kautz Gyula

a képviselőház jan. 21-ki ülésében tartott beszédéből.

T. ház! Hála az égnek, nem is állunk oly rosszul, hogy a nemzet itéletétől félnünk kellene, vagy hogy a vészharangot kelljen kongatni! Csak

higgyan, szenvedélytelenül, s mindonekefelett mellékteteketek nélkül kell a tényállást vizsgálnunk. S ez irányban először is bátorodom utalni azokra, miket felszólalásom első részében a finansziális viszonyok számtételei momentumait illetően kimutattam, s a honnan nevezetesen kitűnt az, hogy hazánk sem kiadásai, sem adósságai, sem adókkal terheltetése, sem általános finansziális állása tekintetében nem áll szemben sok európai állammal úgy, hogy az itt-ott hallható jajveszékés indokoltan mondható!

Bizonyos továbbá az, hogy egyidejűleg és karöltve emelkedő kiadásainkkal s szaporodó államterheinkkel, az utóbbi öt-hat év kétségtelen emelkedést jelez összes közgazdaságunkban és anyagi viszonyainkban!

Állambevételünk világos bizonyosságaként ez emelkedések folytonos növekedésben vannak, s 1868. óta rendes jövedelmünk 50 millióval, vagyis évenként 10 millió forinttal szaporodtak, s a mire én részemről a főszűrt helyezem, e szaporodás lényeges adóemelések nélkül, s a közjövőknek minden ágában s minden forrásainál tapasztalható. — Fényes szakát képezik továbbá pénzügyi fejlődésünknek, — melyhez semmi kicsinyítés nem fér, s melyre megelégedéssel és nyugodt lélekismerettel utalhatunk: nagymérvű s nagy értékeket képviselő beruházásaink, investícióink. Investícióink, melyek legnagyobb részt haszonhajtó, productív célokra (vasutépítés, államvagyonai értékesítés, középítkezések, közlekedési intézetek, lánczid megvásárlás stb.) történvén, s kiáltó szükségnek felelőn meg, öt év alatt közel 200 millió forintnyira mentek, tehát évenként a rendes bevételek közel 17 százalékát képezvén, államháztartásunk expansiv és teherbíró jellegéről tesznek örövendetes tanúságot!

Megjegyezvén, miszerint e sommában a nemzeti haderő megteremtése s szervezése szükséges 16 s több millió, továbbá igazságszolgáltatásunk és adminisztrációk javítására, közoktatási és közművelődési ügyünk fejlesztésére, törvénykezésünk reformjára tett kiadásokban nem foglaltatnak s más forrásokból fedeztettek; utalva továbbá arra, hogy ilyenmő investíciók egy államban sem szoktak az évi rendes bevételekből fedeztetni.

A mi a hitelnek igénybevételeit illeti, megvalom, hogy én a modern finansztudomány szempontjából, az az első rangú francia és német szakemberek által megállapított pénzügytan, tehát nem Zsedényi Ede igen tisztelt képviselő társam finansziális elvei szerint állítom fel e tekintetben következtetéseimet.

Hitelünket illetően egyébiránt kétségtelen, miszerint az utóbbi öt év alatt ez irányban is javultak viszonyaink, a mennyiben az alkotmányos korszak kezdetekor status kötvényeink árkelete 62—63-on állott, most pedig 76-on áll, s még további javulása bizton várható, ha a törpepénzes világ fölött kölcsöneink mire fordítása felől nem ellenséges indulatú közlönyök, hanem a dolgok állását a maga valójában feltűntető értesítés alapján nyerend felvilágosítást s különösen arról győződendik meg, hogy ha történt is egy némely hiba, ha költetett is egy némely összeg helytelen módon, vagy idő előtti célra, egészben véve a pénz productív befektetésekben szerepel, tehát habár nem többé pénz, hanem specíficus értékek s tőkék alakjában tényleg meg van s nem ment veszendőbe.

Sokat fog tenni a fennforgó kérdés objectív méltatására az is, ha egy futó pillantást vetünk arra, hogy mit tettek és tesznek más államok újabb időben hason irányban, mint mi tettünk. Legyen e szerint szabad utalnom egyebek közt Olaszországra, mely Sella pénzügyminiszterének 1871-ben kiadott „Esposizione finanziaria“ cz. munkálata szerint 1861-től 1870-ig az állam pénztárából 700 millió lírat adott ki vasutak építésére; államadóssági évi kamatterhéz tíz év alatt 32 millióról (lírat értve) 115 millióra látta emelkedni, 200 milliót költött ipari beruházásokra s összes kiadásait tíz év alatt 800 millióról 1500-ra növesztette; — vagy a kis Belgiumra, a mely 1—2 évtized alatt 42 millió frankot művésztetre s tudományra, 54 milliót közoktatásra, 14-et börtönökre, 90-et közutakra, 128-at csatornákra, közel 200 milliót állami vasutakra adott ki, s egyáltalában 1830 óta közlekedési eszközökre és utakra 800 milliót áldozott; vagy Hollandiára, a mely átlagosan évenként oktatásügyre 3, ipari betételekre 10—11, vasutakra 10, államadóssági kamatra 29 milliót fordít stb., vagy Oroszországra, Ausztriára és Poroszországra, hol az évi szükséglet az utóbbi évtizedben szintén mindenütt 40—60 százalékkal növekedett; szóló tanubizonyosságaként annak, hogy a nagyobb mérvű költségek úgy szólván korunk tendenciájában és characterében fekszik, s hogy azon népt, mely e nagy szükség elől elzárkózik, vagy iránta közömbös vagy tehetetlen marad, rövid idő alatt teljes jelentéktelenségbe süllyed; másrészt annak, hogy rajtunk is beteljesedett azon nagy igazság, a melyet a modern pénzügytan akként formuláz, hogy mintegy természetörvényi jelleggel bíró fejlődési szabály az, hogy a műveltség terjedése és az államélet tökélyesbedésével karöltve, sőt egymást ok és okozatként fel is tételezve a közszükségletek mérvé is folytonosan és

szükség-szerűleg növekedik, mind nagyobbá és terhesebbé válik.

Vegyük ide még azt is, (ha igazságosak akarunk lenni) hogy nemzeti varzon-tárgyaink, földben, házakban, erdőkben, bányákban, hajókban stb. fekvő értékeinkben az utóbbi öt-hat év alatt milliónyi és milliónyi értékben nevezkedtek; hogy utjonnan épített vasutaink és építkezéseink által az ingatlanok értéke átlagosan legalább is 30, sok helyen 40—60 perocenttel fokozódott, fokozódott azoknál is, kik az investíciókat nem győzik eléggé ócsárolni; — hogy a magyar termelő előtt az utóbbi években a bel és külföld minden piacai megnyitáltak és hozzáférhetőbbek lettek; fővárosunk reálértéki tőkéje legalább is megkétszereződött, egyes irányban négyszer akkorára emelkedett s hogy a productiót és forgalmat élénkítő social és közintézményeknek is egész sora léptettetik életbe stb. s bizonyosan nem fogjuk oly kétségbeesítő állapotnak tekinteni pénzügyi helyzetünket, a mint azt némelyek, s mint látjuk, kellő ok és alap hiányában teszik; sőt (ha szabad egy egész ideális eszmekörből hasonlatot kölcsönöznöm) itt is a finansziális helyzetünkre vonatkozó számtételek alaposabb méltatásánál alkalmazható lesz a nagy angol filosofnak, Baconnak ismeretes mondása:

Philosophia obiter libata a deo abducit, penitus exhausta ad eum reducit! Mihez még azt jegyzem meg, miszerint valljuk meg, nem az-e főoka annak, hogy sokan oly fekete sötét színben látják pénzügyi helyzetünket, hogy agricol nemzet lévén, mely egész lételejében a jó termések és a bő exportra utaltatik, 3 év óta egy lidércz nyomása alatt élt az egész ország, t. i. két rossz termés és a folyton tartó export-hiány nyomása alatt, mely minden osztályt és kört elkedvetlenít, milliókat reményeik megfúszásával ejt ép arra, forgalomra és tökegyűjtésre leverőleg hat; s így minden hiányt vagy bajt is szomorítóbb és fokozottabb mérvben látta az emberekkel.

Ezekkel megfeleltem a beszédem elején felállított kérdések eljére; s már most azon tiszteletteljes kérdéssel fordulok a t. ellenzékhez, s a kik vele a jelzett pessimisticus felfogást osztják: alapos indokolt-e mindezek után azon súlyos vád és támadás, melyet a fennforgó tárgyon ellenünk intéz, s melylyel mint valami fensőbb csatlakozó bíró, a minisztereket és a jobboldalt mintegy ítélőszék elébe idézi?

Indokolt-e t. Ghyczy képviselő urnak azon eljárása, hogy míg eddig logikább csak Cassandra asszony szerepét vívő, most már oly elkomorodott aroczsal ül székeben, mint ühetett hajdanta Marius Carthago rómjain?

Alapos-e, indokolt-e végre a t. ellenzék némely részének azon általános magatartása, hogy azt vélvén, hogy megtalálták valahára az archimedesi pontot, melyen a Deákpartot sarkából ki lehet forgatni: honfi aggodalmait közepette igazi magyar léteire sirva látjuk vigadni.

Távol legyen tölem helyteleníteni a t. ellenzék azon eljárását, hogy a miniszterium és az ezt támogatott jobboldal pénzügyi politikáját bírálat alá vegye, s ha úgy tetszik, kárhoztassa. De igenis óhajtottam volna azt, hogy a midőn ezt teszi, (s teszi oly vetővel és élességgel, mint a jelen esetben) okai, érvei erősek, adatai és számításai alaposak s kritikája igazságos legyen. (Hosszas élénk helyeslés a jobboldalon.) Azonban e kellek egyikét se találom fel jelen feltevésében.

Számadatait mindenekelőtt tekintve, ezek több lényeges fogyatkozásban szenvednek, s helyreigazításukat találjuk részint a pénzügyi bizottság általános jelentésében, részint azokban, a miket fentebb elmondani és kifejtetni bátorokodtam; — érveit és dialectikáját pedig illetően, talán időm talán kimondanom, miszerint ezek a tárgy érdeme, és a positió természetes előnyeire mértén, hiányosabbak, mint lenniük kellene! Míg kritikájának nem igazságos volta abban áll, hogy hallgatással melőzve, miszerint neki is van része a költségek túlzásokban, a bajnak (már a mennyiben van) egész mérvét és odiumát mi reánk hárítja, s úgy szerelné magát föltűntetni a nemzet szemében, mint ha ő mindig a legrendosb, a legtakarékosabb pater familiásként viselné volna magát, mi pedig a zavarló és tékozló örökösök szerepét vittük volna. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Hibázható a t. ellenzék e házon belül és kívül azért is, hogy sőtötte sőtöten festve egyebek közt az ország hitelét, e nagy erkölcsi és közgazdasági kincset, nem indokolt jajtásával veszélyezteti, s így nem akarva ugyan, de mégis egyik oka azon érték-csökkenésnek, mely legújabb időben államkötvényeink árkeletében tapasztaltatik, s kárörvendő elleneinkől nagyon is ügyesen kizsákmányoltatik! — Vagy talán azt hiszi valaki, hogy népünk erkölcsi és politikai jellemének nemesítéséhez vagy közállapotaink consolidációjához járul akkor, a midőn a jobboldal vagy kormányát uton-utófélen a legkétesb színben tüntetfel, s úgy állítja oda, mintha e párt és miniszterei az „après moi le déluge“ elve szerint cselekednének, és a nép véres verejtéke gyümölcseivel vétkes játékokat üző pazarlók lennének! S van-e a t. ellenzéknek világos fogalma azon milliókra menő veszteségek felől, melyek az anyagi és társadalmi életben ép az ilyféle bizalmatlanságot szító magatartás folytán szükségkép előállanak előállanak annyiban, hogy a mindentmegtámadó

skopsis és bizalmatlanság amúgy is gyanakvó természetű népünk folytonos izgalomban tartja; productiójában, forgalmában lankasztja, a status egész irányában önzővé, ravaszszá, vagy legalább is közönbössé teheti? (Élénk helyeslés jobboldalon.)

A t. ellenzék nem szűnik meg a miniszterium ellen kárhoztatólag hangsúlyozni azt, hogy az adminisztráció hiányos, reniszterlen és felette költséges. Pedig ha igazságos akarva lenni, szeme előtt kellene tartania azt, hogy azon helyzetben és viszonyokban, a melyben 1867—68 óta voltunk, a jó, rendszeres és az olcsó államigazgatás már csak azon okból se volt lehetséges, hogy hosszú időközön át ki lévén zavarva a kormányzat és igazgatásból, minden új, szokatlan vala, hogy az átmenet nehéz idejében sokszor a pillanatnyi szükség határozó s a feladatok óriásszerűségénél a rendszereséget, az adminisztráció helyes architektikáját, meg az eljárás netaláni hatásainak mérlegelését irányadó szabályul alig volt lehetséges mindenben venni.

A t. ellenzék s jelesül Möriz Pál képv. ur is tegnapi beszédében a jelen debatte-t lényegileg vádak emelésére használja. Nem vonom jogát ehhez kétségbe, de megvallom, hogy sokkal jobban szerettem volna, hogyha (Göthevel szölvé) azt tartanák: „Der Worte sind bereits genug gewechselt, ich möchte endlich That'en sehen!“

S a folytonos kritika helyett valami practicus elvet, gondolatot vagy tanácsot fejtett volna ki, mely az országot ezen szerinte vészthozó labirintból kivezethetné, jobban szeretném, hogy új eszméket hallatott volna velünk s részéről szívesen venném ez utóbbi esetben amaz ismeretes francia közmondás érvényesülését: „ayez une idée nouvelle, et l'avenir vous appartient“ ha van egy nagy új eszméd, állj elő és tied leszen a jövő! (Mozgás a baloldalon és közbeszólások a jobboldalon: Ha volna!)

Habár én részemről, az ellenzék helyében, épen finansziális tekintetben félnék a pillanattól, a mely ezt a jövőt kezembe adva, kormányra juttatná, mert szemben azon elvekkel és nézetekkel, melyeket a t. baloldal vall s szemben különösen azon vérmes remények és várakozásokkal, melyeket követőinek körében kellett: bátran elmondhatni, hogy az ellenzék diadalra jutása életében legyen isten kegyelmes azon kormányynak s különösen azon finansziáminiszternek, a kit a keserű sors érrend, hogy az ügyeket vezesse, és a lejárt ígéreتي váltókat beváltsa! (Élénk hosszas éljenzés és taps a jobboldalon.)

A mi pedig azon ellenvetést illeti, mely ellenzék szempontból e tekintetben tételhetik, hogy hiszen a baloldal az által, hogy az államadósság és a quota kérdését másként akarta megoldani sokat megtakarított volna, erre azt kell tisztelettel megjegyezmem, hogy tudtomra az adósság elvállalását a tiszt. baloldal sem tagadta meg, a quota-kérdésben pedig csak 2% volt köztünk a különbség, a mi szemben az évi közösgyi kiadások átlagosan 25 milliót tevő rendes összegével, figyelembe sem vehető minimal megtakarítási tételt képezne!

Összefoglalva mindezek után a felvetett kérdések másodikára való feleletemet, oda járul véleményem, miszerint a t. ellenzék felfogása és vádja sem általában, sem részletekben nem indokolt és nem osztható; hogy viszonyaink között és kivételes helyzetünkben még a deficitnél és a túlvitt költsékezésnél is nagyobb baj és veszedelem rejlett volna a stagnatiónban és tespedő semmit-tevésben; hogy sok kiadás parancsoló szükségéből s magas országászati tekintetből tétellett; hogy nem szabad azt kérdenünk: „mennyi adatott ki és költetett“, hanem azt, és főleg azt kell kérdenünk: „mi szerzetett és állított elő, mily erkölcsi értékek is hoztattak elő ama költségekkel és pénzekkel?“ hogy azon politika, melyet a pénzügyi tekintetben követünk, sem volt meddő vagy eredménytelen, s hogy még sok és nagy hibát követhetünk el a nélkül, hogy oda juttatnók a magyar pénzügyet, a hova jutott volna a t. ellenzék finansziális és közjogi politikájával! (Mozgás a baloldalon és felkiáltások. Ugy van, ugy van a jobbról.)

Áttérek az utolsó kérdésre, vagyis arra: „mik volnának szemben jelenlegi pénzügyi helyzetünkkel teendőink és feladataink.“

Mielőtt azonban ezt tenném, engedje meg a t. ház megmondanom, hogy hol és miben rejlnék tartom a főbajt és visszasságot, mely összes gazdasági és finansziális életünket lankasztja s anyagi emelkedésünket nehezíti.

Áll nézetem szerint először is abban, hogy agricol állam lévén s a fejlődés és a pénzügyi erőforrások bő és biztos elemét képző intensiv productiót s ipart nélkülözvén, nem vagyunk képesek önálló s egyfelől a külföldtől másfelől a természet, az ég, az időjárás vak véletlene és befolyásaitól független közgazdaságot megállapítani.

A közjogilag: „regnum independens, propriam habens consistentiam et constitutionem nulli alteri regno obnoxium“ közgazdasági tekintetben fájdalom igenis dependens ország, a melynek majnén minden egy kártyán függ a jó terméseken és az exporton.

Ez oka fejlődésünk, anyagi erősödésünk és államjövödelmeink szaporodása lassúságának, ez oly

hiány, a mit csak nagy áldozatok és intézkedésekkel pótolhatni, s mindaddig, míg fennálland, a költségek bizonyos határai való túllépéstől kell, hogy visszatartsanak! — Egy másik baj — nézetem szerint, — magában népünk és társadalmunk szervezetében, annak számos hibás hajlamaiban, szokásaiban, anti-ökonómikus jellemtulajdonaiban rejlik. Messze vezetne ennek tüzetes indokolása, kettőre azonban bitorokodom utalni; az egyik jelesen az, hogy fajunk tökélyülésben és takarékoságban nem tűndöklik. (Jobboldalról: Igaz!)

A nyugoti cultura számos hibáival annak előnyeit és erőnyeit még nem vette át.

A másik az, hogy nálunk, dacára a hazaért sokra, igen sokra képes érzületűeknek és jelleműeknek, a hazafiság egy fontos néme az igazi praktikus anyagi áldozatokra kész hazafiság nem elég általános, a minék azután következménye az, hogy míg nálunk az állam hivatalának hibás értelmezésében legtöbbben mindent az államtól várnak: ugyanaz államnak irányábani tartozásait alól mindig szívesen menekülnek, sőt ez annyira megy, hogy nem kevesen vannak, a kik az állami cstartást kijátszani, megrövidíteni bravournak, majdnem hazafiságnak tartják. (Élnek helyeslés jobb felől.) Szóval a magyar (mint egy jeles külföldi író legújabbán megjegyző) nem tudja még eléggé méltányolni ama nagy igazságot, hogy a hazaért nem csak meghalni, hanem productive élni és munkálkodni is kell tudni, s hogy a jelenkorban szabadság és nemzetségség nem vérrel és étellel, hanem műveliséggel s munkával védelmeztetik s biztosítatik.

Ezt előre bocsátva, tekintettel az előtűnk álló feladatokra, igénytelen véleményem az, hogy minden törekvésünknek oda kell irányottnak lennie, hogy államháztartásunkba helyesebb arányokat hozunk, a megzavart pénzügyi sulygyent egy jól kombinált terv szerint lehetőleg helyreállítsuk; államigazgatásunk egyszerűsítsük; tökélyesbítsük s egy minden irányban productiv, az ország anyagi erejét és teherviselési képességét fokozó, a gazdasági élet terén még mindig oly nagy számú szunnyadó erőket és faktorokat felszabadító practicus és rendszeres gazeasági és finantz-politikát kövessünk.

E politikának részletezésébe bocsátkozni itt a jelen alkalommal nem lenne helyes, s egy parlamenti beszéd határain messze túl vinne, első és formai alapjául azonban tekintem (s tekintjük, ugy hiszem, mindnyájan) egy racionális költségvetési rendszert, a mely különösen rendes és rendkívüli szükségleteket helyesen megkülönböztetvén, az elsők közé az államélet szabályszerű menetéből és a statusszervezett fenntartásának és zavartalan működésének biztosításából folyó, tehát az állandó és normalis kiadásokat sorolja; az utóbbiak közé pedig azokat helyezi, a melyek ezen természetű nem bírnak, azaz, vagy átmenetek, vagy hosszabb idő múlva gyümölcsöző beruházások és investitciókra fordíthatnak.

Egy második alaptételként új finantz-politikánknak tekintem a p. ü. bizottsággal azt, hogy ezen túl a rendes kiadások mindig a rendes bevételekből (azaz, az adók, államjavadék jövedelméből, egyedáruságok és illetékekből fedeztessenek; rendkívüli források, p. o. jogszelídégeltetés, államértékek eladása, s adósságszolgálat pedig csak oly szükségletekkel szemközt használhassanak fel, a melyek nem a normalis államélet folyamán, átmenetek vagy nagyobb mérvű beruházásokban állanak, ép oly igazságos, mint politikailag és pénzügyileg indokolt eljárás lévén, a jelent nemegyszer terhelni oly kiadásokkal, melyeknek egész gyümölcse csak a jövő által fog élveztetni; de viszont a jövőt sem sulyosítani oly költségekkel, a melyek a jelen érdekei és tekintetei követelnek. Egy harmadik postulatuma új finantzpolitikánknak az, hogy leterve az eddig igenis kizárólag követelt fiskalis-mus pályájáról, a nemzet közgazdasági életének faktoraira és erőire több és tüzetesebb figyelem fordíttassék, a minék szükséges folyománya az volna, hogy a közgazdaság az államorganismusban illebb szerepet játszon s nagyobb szabású, az egész egységessé felőlelő rendszeres vezérlés alá helyeztessék; másfelől az, hogy minden elkövetessék és megtörténjen a végre, hogy a nép minél belterjesb ipar, forgalom és productio, meg egy erőlyes várn és kereskedelmi politika által szerkesképpessé tételessék, a folyton növekedő államszükségletekkel szemben mind nagyobb mérvben adóképpessé változtathassék.

A mire, vélekedésem szerint annál nagyobb suly helyezendő, merel bizonyosb, legalább előttem, hogy állam kiadásainak mérvét az eddigieknél jóval alacsonyabbakra szállítanunk, barmiként rendezzük is a dolgainkat lehetetlen. A jelen költségvetés névze a pénzügyi bizottság által javallott jövedelemfokozást azaz: adófelelmesélt illetőleg pedig, bár a jelen évben az idő rövidsége stb miatt igen nagy eredményű a fedezet szükségé tekintetében aliz leendő: azon véleményben vagyok hogy az adófelelmesélt minden irányban jótékony következtetés lehetend; egyfelől t. i. bizonyos erkölcsi politikai ha ást gyakorolhat azáltal, hogy az állam fokozott szükségének és munkásságának sulyát mindenkiél éreztetendi, s nagyon is éreztetőleg intő jele leendő annak, hogy ne követeljenek az emberek oly szer-

felett sokat az államtól: hanem iparkodjanak magán- és társadalmi uton is szükségükről gondoskodni; másfelől emelendihitelünkkelifelő az által t. i. hogy a külföld látva azt, hogy saját emberségüknél akarunk segíteni magunkon, — nagyobb bizodalommal és hajlammal forduland felénk, s nagyobb hittel fog viseltetni nemzetét és országos életképességünk iránt!

S ezzel végére jutottam volna igénytelen észrevételeimnek, (Halljuk! halljuk!) melyekben különösen kimutatni törekedtem azt, hogy államháztartásunk helyzete korántsem oly komoly és aggodalmas, mint egynémely részről állittatik, hogy sokkal helytelenebb lett volna az az eljárásunk, a melylyel tulhajrott takarékoság mellett az ország annyit égető és vitalis érdekei biztosítását elhanyagoltuk volna; hogy helyes kozgazdasági és pénzügyi politikával a fennforgó bajok és hiányok nehézség és rázkódtatás nélkül orvosolhatnának, hogy az 1867. óta fenállott miniszteriumok és az azokat támogatót Deákpart a jelennek bonyodalmait megoldva, s a jövőt előkészítve, valamint közjogilag, egy pénzügyileg is hű s nem méltatlan képviselője volt az ország érdekeinek; s ugyan azért eljárását lelkiismerettel s politikáját tiszta finantzális nyugodt öntu lattal bocsáthatja a nemzet és a világ bírói ítélete alá! (Élnek hosszas helyeslés és éljenzés jobb felől. A jobboldali képviselők és ministerek kezét fogva a szólóval, üdvözlük őt.)

Bankterv.

II.

A 8-dik pont alatt felállított tételből önkényt foly:

a) Hogy a bank érdekei teljesen meg vannak ova, miután az államtól átvett 400 millió után évenként csak 5%-ot, tehát 10 milliót fizet és ezen kívül 77 millió után provisiót is huz, mi 77: 253 milliót meghaladó összeget tehát 13%-os kamatozást ad.

b) Hogy a bankjegy kibocsátás fokozatosan 1000 millióra emelkedik, mely szükséges növekedés csak kedvező befolyással lehet viszonyainkra; valamint szinte a szükséges fömfedezet is könnyebben eszközölhető, és pedig minden áldozat nélkül ezen fokozatos szaporodás következtében.

c) A mint jelenleg államjegyeink minden fedezet s biztosíték nélkül, és az állam politikai viszonyaink hatalmas befolyása alatt is csak 5-6% agio által terhelhetnek: ugy bizonyosan várhatjuk, hogy ezen új berendezés következtében, midőn a biztonság és törlesztésről gondoskodva lesz, az azio rövid idő múlva teljesen meg fog szűnni.

9. A kibocsátott bankjegyekből a kiegyezés alapján és a quota aránya szerint 67 1/2% a lajtantuli tartományokat 32 1/2% pedig Magyarországot illeti.

Magyarország részéről ezen quota, 32%-kal számítva kezdőben 192 milliót tenné, és fokozatosan 320 millióig növekednék; hi ezen összeg nagyok látszanak, ugy meg kell jegyeznünk, hogy az eddig elhanyagolt országrészek szinte teljesen közreműködnek, hogy biztos hiteünk emelésére, és renkívüli fejlesztendő föld és erdészeti gazdaságunk fejlesztésére még igen sokat kell áldoznunk.

Különben ha kezdetben nem is (?) ruházhatnók be az egész összeget, még sem lehet attól tartani, hogy a fenmaradt összeget a monarchia másik felében ne lehetne elhelyezni.

E helyütt nem tartóztatjuk vissza magunkat, hogy egy szerény észrevételt ne tegyünk.

A bank igen is csekély kőszlete mellett, ha t. i. a datatókat Bécs és Magyarország számára levonjuk az összes lajtantuli részek, mint: Cseh-, Morvaország, Tirol, Stajer stb. és jelentékeny ipara számára mintegy 56 milliónyi s'erény összeg maradna fenn, mely a szükségleteknek bijjal felene meg; és ebből következik, hogy forgalmi jegyeinket szaporítani kell.

Magyarország hozzá kapcsolt részeinek számára maradna mintegy 24-26 millió ft; a hányászor Magyarország datatójának szaporítását kérelmezte, ezen kérelmének teljesedése csak a többi tartományok rovására s hátrányára történhetett, mit természetesen azok csak zokon vehettek: míg a mit tervünk szerint minden tartományról bőségesen lenne gondoskodva, és Magyarország mint ezen vivány előharczosa, csak örülhetne az eredmény fölött.

Kijelentjük, miszerint mi nem csak kizárólag Magyarország, hanem összes polgártásaink érdekében léptünk asikra, és ohajjuk, hogy a jólét az egész osztrák-magyar monarchiában meghonosuljon.

10. A kormány két bank biztot nevezi ki, egy az örökös tartományok, egy pedig Magyarország részéről. Ezen biztosok ellenőrzik a bank eljárását vagy is üzlet vitelét és gondoskodnak arról, hogy a bank teljesítse kötelezseit, és hogy a quotaarány épségben tartassék.

Ha a legutóbbi eseményeket jól figyelembe vesszük s látjuk, mily hangon beszél a bank a

kormányval, mint viseli magát mint állam az államban, mint osztogat egyes városoknak vagy kegyesen alamizsnát, vagy mint utasítja azokat vissza a legdurvább modorban e száraz szavakkal: „A kérelem nem teljesíthető,“ a nélkül, hogy eljárását csak egy szóval is mentené vagy indokolná: ugy a kormány részéről nem leendő fölösleges azon ellenőrkölési rendszabály, miszerint amaz intézet, mely az egyedüli állambankárság egyedáruságát bírja, ne gyakorolhassa önkényét s ne zárhassa el a népek elől kénye-kedve szerint a világosságot és levegőt! . . . A kormány-biztosok teendőjét könnyen meglehet határozni: a bank védelmezze részvényeseinek — nem pedig igazgatóinak — érdekeit, a bankbiztosok pedig a népek érdekeit mozdítsák elő.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, jan. 30-án.

— **T. olvasóinkkal tudatjuk, hogy a január 20-ka után beérkező előfizetőknek csak feb. 1-től kezdve szolgálhatunk lappal elfogyván a fölös példányok.**

— **Egy létesítendő tűzoltó egyesület javára** 1864-n B. Bánffy Kál. és Schütz Ján. urak által rendezett tánczvigalom tiszta jövedelme 95 ft, mely egész mostanig nevezettek gondossága folytán a „kisegítő pénztárba“ kamatozott s 150 ft-ra növekedett, a tegnapi képviselői gyűlésben Schütz János ur bejelentése folytán oly módon vétetett át, hogy — miután a tűzoltó egyesületnek jelenleg nincs pénzre szüksége, a város a tűzoltókar részére tett kiadásai fejében ezt összeget vegye át a kisegítő pénztárból, saját pénztárába.

— **Elismérésre méltó.** A „takarékpénztár“ — mint halljuk — a tűzoltó kar céljaira már huzamosabb idő óta 200 ftot kamatoztat.

— **(Meghívás közvizsgálatokra.)** A városi polgári iskolában a folyó tanévi téli közvizsgálatok a jövő hét folytán ily renddel fognak megtartatni: Hétfőn, febr. 3-án d. e. 9-12-ig, s d. u. 3-5-ig lesz az 1-ső osztály közvizsgálata minden tantárgyból; kedden, febr. 4-én, d. e. 9-12-ig, s d. u. 3-5-ig a 2-ik oszt. minden tantárgyból; szerdán febr. 5-én, d. e. 8-12-ig a 3-ik oszt. minden tantárgyból; csütörtökön, febr. 6-án d. e. 8-12-ig a 4-ik oszt. minden tantárgyból, d. u. 3-5-ig közvizsgálat az énekből, mind a 4 oszt. Végre szombat d. e. 10 órakor az érdem-sorozat felolvasása. Mindezek az intézeti helyiségben (külső tordautca, „Bogdánffy-bástya“) fognak megtartatni. Tisztelettel fölkérem a t. szülőket s a nevelésügy minden barátját, szíveskedjenek a közvizsgálatokra minél számosabban megjelenni. Kolozsvárt, 1872. jan. 30-án. Váradi Károly, igazgató-tanár.

— **Holländer Márton tánczmester idei tánczvigalma febr. hó 4-én lesz a Radoute-ban. Figyelemztetjük e fényesnek ígérkező bábra a tánczkedvelőket.**

— **A „Vadászati jog“** a város erdeire névze árlejtés útján bérbe fog adatni és pedig egyelőre 1874 év. decz. végéig. A kikiáltási árt a képviselő 100 ftba állapította meg.

— **László József,** a nemzeti színház nyugalmába vonuit kitűnő tagja, pár nap óta Pesten időz. A nemzeti színház tagjai ma este lakomát rendeztek tiszteletére a Hungáriában.

— **Kerkapoly Károly** pénzügyminisztert névnapja alkalmából tisztelői idővel kívánták meglepni, melyre a képviselőházban számosan jegyezték fel ma nevüket.

— **Hamis pénzterjesztés.** A napokban Morgondán (Mergeln) egy obisost fogtak el, ki kártyázás közben hamis husz krajczárosokkal játszott. Bekísértetve Nagy-Sinkre azt vallotta, hogy a pénzt Resináron kapta tavaly egy házbirtokostól. Ennél csakugyan vizsgálat folytán 150 drb hamis pénzdarabot találtak. Azt állítja, hogy egy cigány adta neki a pénzt, a cigány befogatva viszont az előbbi százhalmi falusbirtóra, ez pedig egy másik resinári emberre hivatkozott. A gyanu alatt levők mind befogattak. — A pénznek az lett volna rendeltetése, hogy valódival vegyítve Oláhországba küldessék.

— **Ausriában** múlt évben 151 különféle társulat keletkezett 861,55 millió alaptőkével, köztük 48 bank, 392 millió ft., és 84 iparvállalat 406,55 millió ft alaptőkével.

— **Földrengés.** Oranban (Algier) f. hó 15-én két heves lökést éretek. A földingás kelettről nyugatra húzódott. Nagyobb balesetek nem történtek.

— **Schweiczből** 867 kiállító jelentkezett a világtárlatra. Untervalden kiállítását minden canton képviselve van.

— **Sándor ezár** is meglátogaja a bécsi világtárlatást. Bécsben léte alatt a Burgban lesz szállva.

— **Prescott** híres amerikai történész iratai, könyvei és levelei az utóbbi bostoni tűzvész alkalmával elégetek; Európába utazott rokonai azokat, nagyobb biztonság kedvéért egy bostoni ke-

reszkedőház „tűzmentes“ szekrényébe helyezték volt, de, a mint látszik, a szekrény sem volt eléggé tűzmentes.

— **A francia köztársaság elnöke** Thiers sokat tesz a művészet érdekében. Jelen egy „európai muzeum“ fölállításán fáradozik, mely mind ama világhíró képek másolatát magában foglalná, melyeknek eredetije nem található föl Párisban. A másolatokat elsőre a festészek készítenék. Az évi budgetben is oly bőkezűleg van gondoskodva a művészetekről, mint a világ egyetlen államában se. A műintézetekre 4.344.000, a nyilvános épületek műdíszítésére 915.000, élő művészek műveinek kiállítására 245.000, műremekekre 136.000, állami sezeily-zésre 254.000, történelmi emlékekre 1.100.000, muzeumokra 610.000, állami kézműiparra 809.950 frank van utalványozva.

— **A trieszti kikötőbe** 1872-ben 3694 gőzös futott be és ki 216,116 utassal. Egy napra tehát 10 hajó esik 600 utassal.

— **Schweitzban** 230 politikai és 179 vegyes tartalmú hirlap jelenik meg.

— **A „Daily Telegraph“** tulajdonosa költségén Levy Smith angol tudós közlebről Assyriába utazik. „D. Tel.“ 10 guineat ad uti költségül, azonban mindazon régiségi kincsekről, mit Smith utazása alatt talál, a British muzeum javára lemondott.

— **Konstaninápolyban** 43 lap, ezek között 19 napi lap jelenik meg török, ormény, görög, francia, angol és bolgár nyelven. Német lap alapítását is megkísérelték, azonban nem sikerült.

— **Germanicus diadalmenete.** Piloty Károly, a müncheni festészeti akademia tanára éppen most fejezett be egy nagy festményt a bécsi világtárlásra, mely „Germanicus diadalmenetét“ tünteti fel, a mint azt Sirabo részletesen leírta volt. A festmény főalakja Thusnelda cherusk herczegasszony, ki mint fogoly fiával Thumelicussal karján, egy gazdagon díszített tribune előtt elvezettetetik. A tribunen Tiberius császár foglal helyet kegyencei, szenatorai és előkelő római nők közepette. A császár közelében áll az áruló Segest, Thusnelda atyja, ki a monda szerint maga szolgáltatta ki saját leányát Germanicusnak.

— **Különös bűneset** adta elő magát — mint Szt.-Pétervárról írják — közelebb Polskában. Egy 13 éves leánya állott a törvényszék előtt, azzal vádolva, hogy gazdája 3 hónapos gyermekét meggyilkolta. A bűnös vallomása szerint csak azért követte el a tettet, mert halotta, hogy egy más urnal jobb fizetés mellett egy pár uj eszmat is kaphat, és azért ölte meg a rábizott gyermeket azon hitben, hogy így legkönnyebben szabadulhat gaz látjától. A törvényszék élethossziglani Szibériába száműzésre ítélte.

— **Mezőberényen** emléktáblával szándékoznak megjelölni azon házat, mely Petőfi utolsó lakhelye volt.

— **Uj találmány.** Philadelphiában egy fiatal leány a varrógépekhez oly készüléket talált fel, melylyel — a mi eddig nem volt lehetséges — vitorlák s más ily nehezebb munkák is varrhatók.

— **Eugénia excsászárné,** fia betegeskedése miatt, Olaszországba utazik, s elhunyt férje valamelyik uradalmán telepedik le.

Nemzeti színház.

Szerdán január 29-dikén „Ha te úgy, én is úgy“ vizj. 1 felv. fordította Nikoios és „Az egyetlen leány“ szintén egy felvonás vigjáték lengyelből fordította Radnótfai. Az első szellem-dus kis vigjáték szerzőjének neve nincs ugyan kitéve, de a fiuom élez és modor francia eredetet gyaníttat.

Az özvegy bárónő, ki kacérsággal boszulni akar, de saját magát bünteti, Némethi Irma művészi felfogással és jó kedélyhangulattal személyesítette. Szilágyi az ügyvéd szerepében nagy otthonossággal játszott, de bourlesk volt akkor is, midőn a komolyságot színlelni kellett volna.

A második vigjáték kevésbé szellem-dus s vass-tag esettel van színezve. Alapozsméje, hogy egy atyának több leánya van s valamennyit férjhez adni akarja. Ez nem emberi gyengeség, hanem természetes és nem vigjáték tárgya. Szumbalinskít Szent-görgyi, Gomojtót Mátra i, Rutalszkit Kovács Gyula elég jellemzően személyesítették. Boér Emma Kammila, Krasznai Henrik, Török K. Boldizsár vén szolga szerepökben szintén igrkezettel és sikerrel működtek. Közönség közepes szép számmal volt jelen.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Január 29-ről. 1873 5% metaliques 67.30 nemzeti kölesön 71.65. 1860-diki államkölesön 103.50. Bankrészvények 962. Hitelrészvények 331.50. London 108 90. Ezüst 107.25 Cs. kir. arany —. 20 frankos arany 867. 1/2

Földterhementesítési kötvények: Magyar 79. —. Temesi 77.50. Erdélyi 77. —. Horv. Szlavon —.

Felelős szerkesztő Sándor János.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.